

POSTANOWIENIE

Dnia 6 marca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Kołodziejski (przewodniczący)

SSN Anna Dziergawka (sprawozdawca)

SSN Adam Roch

Protokolant Kinga Sternik

przy udziale prokuratora Prokuratury Okręgowej, del. do Prokuratury Krajowej
Anety Orzechowskiej

w sprawie **W. P.**

podejrzanego z art. 300 § 2 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 6 marca 2024 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na niekorzyść

od postanowienia Sądu Rejonowego w Częstochowie

z dnia 23 lutego 2023 r., sygn. akt XVI Kp 607/22

utrzymującego w mocy postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej

Częstochowa - Północ w Częstochowie

z dnia 4 października 2022 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje zażalenie
pełnomocnika pokrzywdzonego do rozpoznania Prokuratorowi
Okręgowemu w Częstochowie.**

UZASADNIENIE

Prokurator Prokuratury Rejonowej Częstochowa - Północ w Częstochowie,
postanowieniem z dnia 20 grudnia 2021 r., w sprawie o sygn. akt [...], działając na
podstawie art. 322 § 1 k.p.k., umorzył dochodzenie przeciwko W. P. podejrzanemu

o to, że w dniu 19 września 2016 r. w C. w celu udaremnienia wykonania orzeczenia - nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Częstochowie w sprawie o sygn. akt XII Nc 17/17, udaremnił zaspokojenie swojego wierzyciela – [...] w upadłości likwidacyjnej w W. w ten sposób, że zbył nieodpłatnie na rzecz swoich córek udział w nieruchomości w C. przy ul. [...], tj. o czyn z art. 300 § 1 k.k., wobec braku znamion czynu zabronionego.

Sąd Rejonowy w Częstochowie, postanowieniem z dnia 22 czerwca 2022 r., w sprawie o sygn. akt XVI Kp 97/22, po rozpoznaniu zażalenia złożonego przez pełnomocnika pokrzywdzonego Banku, uchylił powyższe postanowienie, wskazując na potrzebę uzupełnienia postępowania przygotowawczego.

W toku dalej prowadzonego dochodzenia doszło do zmiany wydanego w stosunku do W. P. postanowienia o przedstawieniu zarzutu, poprzez przyjęcie, że dopuścił się on czynu z art. 300 § 2 k.k., polegającego na tym, że w dniu 14 października 2019 r. w C. w celu udaremnienia orzeczenia - nakazu zapłaty Sądu Rejonowego w Częstochowie w sprawie o sygn. akt XII Nc 17/17 udaremnił zaspokojenie swojego wierzyciela – [...] w upadłości likwidacyjnej w W. w ten sposób, że zbył swój udział w nieruchomości położonej w C. przy ul. [...].

Prokurator Prokuratury Rejonowej Częstochowa - Północ w Częstochowie, postanowieniem z dnia 4 października 2022 r., w sprawie o sygn. akt [...], na podstawie art. 322 § 1 k.p.k., umorzył dochodzenie przeciwko W. P. podejrzanemu o opisany wyżej czyn z art. 300 § 2 k.k., wobec braku znamion czynu zabronionego.

Powyższe postanowienie zostało zaskarżone przez pełnomocnika pokrzywdzonego Banku. Środek odwoławczy skarżący wniósł za pośrednictwem Prokuratury Rejonowej Częstochowa - Północ w Częstochowie, a jako organ właściwy do jego rozpoznania wskazał Prokuratora Okręgowego w Częstochowie, który to organ przekazał zażalenie do rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Częstochowie.

Sąd Rejonowy w Częstochowie, postanowieniem z dnia 23 lutego 2023 r., w sprawie o sygn. akt XVI Kp 607/22, utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie o umorzeniu dochodzenia.

Kasację od tego postanowienia wywiódł Prokurator Generalny, zarzucając:

- rażące i mające istotny wpływ na treść postanowienia naruszenie przepisów prawa procesowego - art. 118 § 3 k.p.k. i art. 330 § 2 k.p.k., polegające na merytorycznym rozpoznaniu zażalenia pełnomocnika pokrzywdzonego [...] w upadłości likwidacyjnej w W., złożonego na postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej Częstochowa - Północ w Częstochowie z dnia 4 października 2022 r., o sygn. akt [...] o umorzeniu na podstawie art. 322 § 1 k.p.k., wobec braku znamion czynu zabronionego, dochodzenia przeciwko W. P., podejrzanemu o popełnienie czynu z art. 300 § 2 k.k., mimo że zażalenie to zostało złożone na postanowienie wydane w trybie art. 330 § 2 k.p.k. i podlegało rozpoznaniu przez prokuratora nadrzędnego, tj. przez Prokuratora Okręgowego w Częstochowie

W konkluzji skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do rozpoznania Prokuratorowi Okręgowemu w Częstochowie.

Pokrzywdzony w piśmie z dnia 5 stycznia 2024 r. przyłączył się do złożonej kasacji, dzieląc argumentację Prokuratora Generalnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się zasadna, co doprowadziło do uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania zażalenia pełnomocnika pokrzywdzonego do rozpoznania Prokuratorowi Okręgowemu w Częstochowie.

Rację należało przyznać skarżącemu, że postanowienie Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 23 lutego 2023 r., w sprawie o sygn. akt XVI Kp 607/22, zapadło z rażącym naruszeniem przepisów prawa procesowego, wskazanych w zarzucie kasacji, w postaci art. 118 § 3 k.p.k. i art. 330 § 2 k.p.k. Niewątpliwie bowiem organem właściwym do rozpoznania zażalenia pełnomocnika pokrzywdzonego [...] w upadłości likwidacyjnej w W. na postanowienie prokuratora Prokuratury Rejonowej Częstochowa - Północ w Częstochowie z dnia 4 października 2022 r., w sprawie o sygn. akt [...], był Prokurator Okręgowy w Częstochowie.

Stosownie do treści art. 330 § 2 k.p.k., w brzmieniu obowiązującym od dnia 5 października 2019 r. do dnia 1 października 2023 r., jeżeli organ prowadzący postępowanie nadal nie znajduje podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, wydaje

ponownie postanowienie o umorzeniu postępowania lub odmowie jego wszczęcia. Postanowienie to podlega zaskarżeniu tylko do prokuratora nadzrędnego. W razie utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia pokrzywdzony, który dwukrotnie wykorzystał uprawnienia przewidziane w art. 306 § 1 i 1a k.p.k., może wnieść akt oskarżenia określony w art. 55 § 1 k.p.k., o czym należy go pouczyć.

Natomiast zgodnie z treścią art. 118 § 3 k.p.k., pismo w sprawie należącej do właściwości sądu, prokuratora, Policji lub innego organu dochodzenia, skierowane do niewłaściwego organu, przekazuje się właściwemu organowi. Wobec powyższego obowiązkiem sądu było przekazanie sprawy organowi właściwemu, tj. Prokuratorowi Okręgowemu w Częstochowie.

Bezspornym jest, że zaskarżone zażaleniem postanowienie prokuratora, było postanowieniem ponownym, w rozumieniu art. 330 § 2 k.p.k., wydanym po uchyleniu przez sąd pierwszego postanowienia o umorzeniu postępowania przygotowawczego wydanego przez prokuratora w dniu 18 marca 2020 r. pod sygn. [...] (zob. uchwała SN z dnia 17 maja 2000 r., I KZP 9/00; wyrok SN z dnia 10 lipca 2013 r., IV KK 87/13).

Jak słusznie podnosi skarżący, obydwa postanowienia wydane zostały po wszczęciu dochodzenia i umarzały postępowanie w zakresie tego samego zdarzenia faktycznego, pomimo niewielkich różnic w opisach czynu i przyjętej kwalifikacji prawnej. Nie ulega bowiem wątpliwości, że tożsamość zdarzenia faktycznego jest zachowana, gdy niezmienny pozostaje podmiot czynu, przedmiot ochrony oraz osoba pokrzywdzonego, tak jak miało to miejsce na gruncie omawianej sprawy. Zachowanie W. P. miało na celu uniemożliwienie wierzycielowi zaspokojenia roszczenia ze stanowiących własność podejrzanego udziałów w nieruchomości. Warto w tym miejscu przypomnieć, że dla zachowania tożsamości czynów zarzucanego i przypisanego oskarżonemu konieczne jest, aby zachowanie mu przypisane przez sąd orzekający mieściło się w granicach zdarzenia historycznego (faktycznego) opisanego w akcie oskarżenia (zob. np. wyrok SN z dnia 9 września 2020 r., III KK 42/19; wyrok SN z dnia 2 marca 2011 r., III KK 366/10; postanowienie SN z dnia 19 października 2010 r., III KK 97/10, wyrok SN z dnia 6 kwietnia 2017 r., V KK 330/16, KZS 2017/6/16). Podobnie w doktrynie podnosi się, iż o tożsamości czynów zarzucanego i przypisanego oskarżonemu

przesądzają ramy zdarzenia faktycznego (historycznego) określone w akcie oskarżenia (zob. M. Cieślak, Polska Procedura karna. Podstawowe założenia teoretyczne. Warszawa 1984, s. 302; podobnie też S. Śliwiński, Polski proces karny przed sądem powszechnym. Zasady ogólne, Warszawa 1948, s.445; A. Murzynowski, Istota i zasady procesu karnego, Warszawa 1994, s. 158-159; M. Rogalski, Przesłanki powagi rzeczy osądzonej w procesie karnym, Kraków 2005, s. 244 - 261; C. Kulesza Zasada skargowości, System Prawa Karnego Procesowego, pod redakcją P. Hofmańskiego, Zasady procesu karnego, t. III, cz. I, pod redakcją P. Wilińskiego, Warszawa 2014, s. 610).

Jak wskazano w orzecznictwie, zasadniczo pokrzywdzony może wnieść subsydiarny akt oskarżenia tylko co do tego czynu, w związku z którym prokurator ponownie odmówił wszczęcia lub umorzył postępowanie, a zatem skarga subsydiarna może obejmować zarzut popełnienia czynu, który zachowuje przymiot tożsamości z tym, którego oceny dotyczyły decyzje kończące postępowanie przygotowawcze. Jednocześnie jednak wskazuje się, że zakres prowadzonego postępowania przygotowawczego jest zdeterminowany treścią złożonego zawiadomienia o przestępstwie. Tak więc, badając podstawy zezwalające na wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia, zgodnie z art. 330 § 2 k.p.k., sąd w pierwszej kolejności powinien ustalić, w oparciu o zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, ścigania jakich czynów domagał się pokrzywdzony, a następnie na podstawie treści postanowienia o odmowie wszczęcia (umorzenia) postępowania przygotowawczego stwierdzić, czy postępowanie to zostało zakończone w zakresie całego zawiadomienia złożonego przez pokrzywdzonego. Nie jest natomiast wystarczające poprzestanie na porównaniu kwalifikacji prawnych czynów objętych postanowieniem prokuratorskim i subsydiarnym aktem oskarżenia, czy jedynie zestawienie literalnej treści opisów tych czynów. Bezspornie bowiem istotą instytucji procesowej subsydiarnego aktu oskarżenia jest umożliwienie pokrzywdzonemu dochodzenia swych praw w postępowaniu sądowym w takim zakresie, w jakim uznawał on, że popełniono czyn zabroniony na jego szkodę i w jakim racji tych nie podzielił oskarżyciel publiczny (zob. wyrok SN z dnia 15 listopada 2023 r., III KK 613/22; wyrok SN z dnia 16 stycznia 2020 r., III KK 149/19; postanowienie SN z dnia 10 grudnia 2008 r., IV KK 204/08;

postanowienie SN z dnia 9 lutego 2017 r., IV KK 299/16). Nie jest więc wystarczające poprzestanie na porównaniu kwalifikacji prawnych czynów objętych postanowieniem prokuratorskim i subsydiarnym aktem oskarżenia, czy jedynie zestawienie literalnej treści opisów tych czynów.

W przedmiotowej sprawie nie ulega wątpliwości, że zażalenie na postanowienie [] prokuratora Prokuratury Rejonowej Częstochowa - Północ w Częstochowie z dnia 4 października 2022 r. o sygn. akt [...], przysługiwało do prokuratora nadzrędnego. Prokurator błędnie przekazał zażalenie do Sądu Rejonowego w Częstochowie, który nie był uprawniony do rozpoznania przedmiotowego środka odwoławczego. Autor kasacji słusznie podniósł, iż *„błędne ukierunkowanie zażalenia nie zwalnia sądu od zbadania swojej kognicji, a prawidłowa kontrola zażalenia winna była doprowadzić sąd do stwierdzenia swojej niewłaściwości i przekazania pisma do rozpoznania Prokuratorowi Okręgowemu w Częstochowie stosownie do treści art. 118 § 3 k.p.k.”* Tymczasem Sąd Rejonowy w Częstochowie, z rażącym naruszeniem przepisu art. 330 § 2 k.p.k. rozpoznał merytorycznie środek odwoławczy, wydając postanowienie o utrzymaniu w mocy zaskarżonego postanowienia o umorzeniu dochodzenia przeciwko W. P. W konsekwencji uniemożliwił pokrzywdzonemu – [...] w upadłości likwidacyjnej w W. - skuteczne wniesienie subsydiarnego aktu oskarżenia, wobec niespełnienia wymogu rozpoznania zażalenia na ponowne postanowienie o umorzeniu postępowania przygotowawczego przez prokuratora nadzrędnego. Wskazane uchybienie regułom określonym w art. 330 § 2 k.p.k. było rażące i mające wpływ na treść rozstrzygnięcia, skoro doprowadziło do rozpoznania środka odwoławczego przez organ do tego nieuprawniony. Ponadto w wyniku wydania zaskarżonego kasacją rozstrzygnięcia doszło do zamknięcia pokrzywdzonym możliwości ewentualnego skorzystania z prawa do wniesienia subsydiarnego aktu oskarżenia (zob. postanowienie SN z dnia 25 stycznia 2023 r., II KK 617/22).

W tym stanie rzeczy, koniecznym stało się uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie zażalenia pełnomocnika pokrzywdzonego do rozpoznania Prokuratorowi Okręgowemu w Częstochowie, zgodnie z właściwością określoną w art. 330 § 2 k.p.k., jako prokuratorowi nadzrędnemu, który jest organem uprawnionym do rozpoznania przedmiotowego zażalenia.

Kończąc warto zauważyć, że aktualne brzmienie art. 330 § 2 i 2a k.p.k., które weszło w życie 1 października 2023 r., stosuje się w sprawach, w których postanowienie prokuratora nadzrędnego o utrzymaniu w mocy postanowienia o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu postępowania przygotowawczego zostało wydane po wejściu w życie niniejszej ustawy (art. 28 ust. 2 ustawy z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U.2022.2600). Oznacza to, zgodnie z treścią przepisów intertemporalnych, że po wejściu w życie ustawy, do czasu wydania tego postanowienia, stosuje się dotychczasowe przepisy.

Wobec powyższego orzeczono jak w postanowieniu.

[PGW]

[ał]